

Vård och omsorgsförvaltningen

RIKTLINJER för insatser Kontaktperson/ - familj enl SoL, LVU och LSS

Antagen av Vård- och omsorgsnämnden
2014-05-06, § 32

Innehållsförteckning

Lagstiftning	3
Syfte, mål	3
Målgrupp	4
Särskild kvalificerad kontaktperson	4
Umgänge	5
Inriktning	5
Utredning	5
Beslut	6
Genomförandeplan	5
Uppföljning	6
Avgifter m m	6
Allmänna principer, aktuell forskning	7
Referenser	8

Lagstiftning

Enligt Socialtjänstlagens 3 kapitel § 6 kan

”nämnden utse en särskild person(kontaktperson) eller en familj med uppgift att hjälpa den enskilde och hans eller hennes närmaste i personliga angelägenheter, om den enskilde begär eller samtycker till det. För barn som inte fyllt 15 år får kontaktperson utses endast om barnets vårdnadshavare begär eller samtycker till det. Har barnet fyllt 15 år får kontaktperson utses endast om barnet självt begär eller samtycker till det.”

Insatsen kan ges till såväl barn som vuxna, men är vanligast som stöd och avlastning till barnfamiljer.

En kontaktperson/familjs förutsättningar att fullgöra uppdraget bör utredas noggrant. De får sitt uppdrag av socialnämnden och får även ersättning av denna. Nämnden bör i ett avtal reglera både uppdragets omfattning och den ersättning som ska betalas.

Det ingår inte i en kontaktpersons/familjs uppdrag att vara socialnämndens förlängda arm för att skaffa insyn i den enskildes förhållanden.

Däremot ska kontaktpersonen/-familjen lämna sådan information att nämnden kan se att insatsen fortskrider som planerat eller inte.

Enligt LVU (Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga)

1. Om en ungdom vårdas i det egna hemmet med stöd av LVU, och insatsen kontaktperson ska ingå i vården, ska beslutet om kontaktperson fattas med stöd av 11 § LVU när samtycke till kontaktperson saknas. Föreligger samtycke till kontaktperson gäller SoL.

2. Det är enligt 22 § LVU möjligt att oberoende av den enskildes samtycke utse en kvalificerad kontaktperson för ungdomar med allvarliga beteendeproblem (3 § LVU) i åldrarna 15-21 år, s.k. mellantvång.

Enligt LSS (Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade)

7 § ”Personer som anges i 1 § har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1 – 9 om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt.”

9 § Insatserna för särskilt stöd och service är

- 4. biträde av kontaktperson,*
- 6.korttidsvistelse utanför det egna hemmet,*

Syfte

Syftet med insatsen *kontaktperson* för både barn och vuxna, är att de ska få en vanlig mänsklig kontakt och god förebild för vardagslivet samt att bryta social isolering.

Syftet med *kontaktfamilj* är oftast att avlasta föräldrar samt utöka barnets eller ungdomens nätverk och ge honom/henne stöd och stimulans.

Insatsen ska inte ersätta redan förekommande verksamheter eller gemenskap med anhöriga. Vid tillämpning genom LSS handlar det om miljöombyte och rekreation samt avlösning i omvårdnadsarbetet.

Mål

Att den som erhåller insatsen kontaktperson/-familj får förutsättningar till en förbättrad livssituation eller tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Målgrupper

Kontaktperson kan erbjudas ungdomar som behöver stöd och hjälp för tonårsproblem eller till vuxna missbrukare som behöver personligt stöd. Kontaktperson kan också utses vid vårdnads- och umgängesärenden efter begäran från umgängesberättigad förälder som stöd/hjälp vid umgänget med barnet. För funktionshindrade handlar det i huvudsak om att hjälpa till att bryta den funktionshindrades isolering.

Kontaktfamilj erbjuds vanligen till yngre barn som behöver miljöombyte och som avlastning för förälder. Det handlar normalt om att barnet vistas hos en annan familj någon helg i månaden.

Sedan 1 januari 2007 har socialtjänsten även möjlighet att utse en *särskilt kvalificerad kontaktperson* för unga (upp till 21 år) för att motverka risk att den unge hamnar i kriminalitet, missbruk eller utvecklar ett annat socialt nedbrytande beteende.

Särskilt kvalificerad kontaktperson kan även förordnas utan samtycke som tvångsåtgärd enligt 22 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Särskilt kvalificerad kontaktperson

Den 1 januari 2007 infördes möjligheten för socialnämnden att enligt 3 kap 6 § **SoL** utse en särskilt kvalificerad kontaktperson för personer som inte har fyllt 21 år och som har behov av särskilt stöd och särskild vägledning för att motverka en risk för missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.

För barn under 15 år som begått brott bör behovet av en särskilt kvalificerad kontaktperson regelmässigt övervägas.

Syftet med insatsen bör vara att förhindra en ogynnsam utveckling till följd av barnets eller ungdomens agerande.

Liksom när det gäller andra kontaktpersoner är avsikten med den särskilt kvalificerade kontaktpersonen att denne ska fungera som ett personligt stöd och hjälp, vilket innebär att kontaktpersonen aktivt ska ingripa i olika svåra situationer som kan uppstå.

Kontaktpersonen bör följa utvecklingen hos den unge, motivera denne till skolarbete, arbete och lämpliga fritidsaktiviteter. Uppdraget innebär även nära kontakter med vårdnadshavare och nätverket och kommer att innefatta viss kontroll och uppföljning.

Förutom tjänstemän inom socialtjänsten bör rekrytering kunna ske exempelvis inom polisen, skolan, ideella organisationer, kyrkliga samfund och idrottsrörelsen. En naturlig rekryteringsbas utgör även anställda på de arbetsplatser som tar emot unga som dömts till ungdomstjänst.

Oavsett varifrån kontaktpersonerna rekryteras, är det viktigt att de har adekvat utbildning och/eller erfarenhet för uppdraget.

Det är enligt 22 § **LVU** möjligt att oberoende av den enskilde ungdomens samtycke utse en särskilt kvalificerad kontaktperson för ungdomar med allvarliga beteendeproblem.

Denna möjlighet omfattar även barn under 15 år som har begått brott. Som särskilt kvalificerad kontaktperson enligt 22 § LVU bör enbart erfarna och professionella uppdragstagare anlitas.

Umgänge

En kontaktperson/ -familj kan utses även i de fall en umgängesberättigad förälder anser sig behöva stöd och hjälp av nämnden vid umgängesrättens utövande. Vårdnadshavarens medgivande krävs inte för att en kontaktperson ska kunna utses i dessa situationer eftersom kontaktpersonen i första hand är till för stöd och hjälp för föräldern.

Det förekommer även att domstol vid beslut om verkställighet av rätt till umgänge förordnar att umgängesrätten ska utövas i närvaro av en av socialtjänsten utsedd kontaktperson - umgängesstöd.
(Jfr 6 kap. 15 c § FB)

Inriktning

Insatsen kontaktperson/-familj ska som regel ges som längst under två år. Behöver den fortgå längre ska skälet till detta tydligt framgå vid omprövning. Uppdraget skall ha ett tydligt mål vilket ska följas upp regelbundet genom träffar med den enskilde och kontaktpersonen/-familjen.

Det finns inga uttalade kvalifikationer för vem som kan bli kontaktperson utan det är den enskildes hjälpbehov och socialnämndens bedömning av lämplighet som är avgörande. Som kontaktperson/kontaktfamilj ska man ha en trygg och stabil livssituation och uppdraget ska grunda sig på ett stort intresse och engagemang för andra människor. Meningen är att kunna bidra till en förbättrad situation för en enskild individ eller barnfamilj.

Den enskildes önskemål om viss person ska beaktas i samband med att kontaktperson ska utses. Det är viktigt att informera om att kontroll av aktuell person för uppdraget alltid görs i socialregistret och i polisens belastnings- och misstankeregister. Kontrollen ska föregås av skriftligt samtycke av kontaktpersonen/-familjen. Blivande kontaktfamiljer ska utredas mer ingående än kontaktpersoner eftersom uppdraget innebär att man tar emot barn i sitt eget hem.

Utredning

Utredningen syftar till att undersöka och bedöma hur livssituationen ser ut för den enskilde och den enskildes behov av stöd och hjälp. För minderåriga syftar utredningen också till att bedöma föräldrarnas och nätverkets kapacitet att tillgodose barnets behov av stöd och hjälp. För vuxna görs utredning enligt 11 kap 1 § SoL och för minderåriga enligt 11 kap 1 och 2 §§ SoL.

Socialekreteraren ska om vårdnadshavaren inte motsätter sig det, alltid samtala direkt med barnet/ungdomen om insatsens syfte och innehåll. Vårdnadshavare för barn under 15 år kan ansöka om kontaktperson till barnet, oavsett barnets inställning.. När barnet är över 15 år kan kontaktperson enligt 3 kap 6 § SoL aldrig utses mot barnets vilja. Om en ungdom över 15 år ansöker om kontaktperson, har vårdnadshavarens inställning inte någon avgörande betydelse.

Beslut

Beslut om tillsättande av kontaktperson/kontaktfamilj enligt SoL fattas med stöd av 4 kap 1 §.

Uppdragen ska alltid tidsbegränsas och innehålla datum för när uppdraget ska påbörjas och avslutas samt uppdragets omfattning. Beslut enligt SoL fattas som regel för en tidsperiod om sex månader. Datum för uppföljning/avslutning ska framgå av beslutet.

Det finns inte någon rätt för den enskilde att få en kontaktperson eller kontaktfamilj utsedd utan det är socialnämnden som avgör om det finns behov av detta.

Genomförandeplan

För varje uppdrag ska en genomförandeplan upprättas i samråd med den enskilde.

Genomförandeplanen är ett viktigt dokument och den enskilde ska vara delaktig i utformningen, vilket även innefattar eventuella barn utifrån barnets ålder och mognad.

Genomförandeplanen ska beskriva syftet med insatsen, uppdragets omfattning, vad kontaktpersonen ska göra och tidpunkt för uppföljning. Genomförandeplanen utgör underlag för det avtal som ska tecknas med uppdragstagaren.

Motsvarande krav enligt LSS framgår av 10 § där det anges att i samband med att insats ges ska en individuell plan med beslutade och planerade insatser upprättas.

Uppföljning

Viktiga upplysningar som kommer till socialtjänstens kännedom och uppgifter som kommer fram i samband med uppföljningskontakterna ska fortlöpande dokumenteras. (se SOFS 2006:5)

Man kan inte kräva av uppdragstagaren att lämna skriftliga rapporter om hur uppdraget framskrider utan det är ansvarig handläggares uppgift att kontinuerligt följa upp insatsen.

Uppföljning sker med utgångspunkt i arbetsplanen och genomförs med hjälp av samtal med den enskilde/ vårdnadshavaren och uppdragstagaren.

När det gäller barn och ungdomsärenden är det grundläggande att också barnet är delaktigt i uppföljningen.

Av dokumentationen ska framgå i vilken utsträckning uppställda mål har uppnåtts och skäl för ändrad, fortsatt eller avslutad insats.

Inför ett uppföljningsmöte är det viktigt att handläggaren tar reda på om båda parter vill fortsätta med insatsen.

Avgifter

Ingen avgift utgår för kontaktperson.

Den enskilde ska normalt stå för sina kostnader i samband med aktiviteter.

Vid kontaktfamilj tar kommunen ut en avgift av vårdnadshavare för matkostnad vid vistelse utanför det egna hemmet.

Ersättning

Kommunen följer de ersättningar som rekommenderas av Sveriges kommuner och landsting (SKL).

Försäkringsskydd

Enskilda personer och familjer som engageras som uppdragstagare ska så långt det är möjligt skyddas mot skador som den enskilde kan förorsaka. Det är viktigt att både den enskilde och uppdragstagaren omfattas av en hemförsäkring.

Allmänna principer och aktuell forskning

Kontaktperson/-familj är socialtjänstens vanligaste insats som används i arbetet med utsatta barn och familjer sedan ett par decennier. Insatsen har sedan införandet på 80-talet stadigt ökat i användning fram till början av 2000-talet

Insatsen kontaktperson/-familj för barn och familjer anses som en förebyggande insats där framförallt placeringar i dygnsvård skulle undvikas. Inom socialtjänsten finns även uppfattningen om att den antas hindra att redan existerande problem i familjer förvärras

(Vinnerljung, Hjern & Brännström 2011).

Ökningen av insatsen har dock inte lett till motsvarande minskning av placerade barn och unga.

Det finns lite forskning kring insatsens verkningsgrad. Det är främst kvalitativa studier som gjorts och inte förrän 2011 har insatsen utvärderats i egentlig mening.

De motiv som brukar anges att bevilja en kontaktpersonsinsats är främst att det är bra för barnen att lära känna andra vuxna och att få andra (manliga) förebilder. Motiv för kontaktfamiljinsats handlar ofta om stöd och avlastning för ensamstående mammor och förstärkning av familjens sociala nätverk.

Studien gjord av Vinnerljung, Hjern & Brännström 2011 visar att insatsen inte har någon förebyggande effekt på längre sikt. Man konstaterar att insatsen helt enkelt inte fungerar som riskreducerande intervention. Däremot rekommenderas att insatsen används med kortsiktiga och omedelbara mål och med syfte att göra livet lättare för föräldrar och barn t.ex avlastning. De föreslår också att insatsen inriktas på att hjälpa barnen med sitt skolarbete eftersom dåliga skolresultat är en stark riskfaktor för framtida utveckling.

Referenser

1. Nya sociallagarna med kommentarer 2013, Norstedts juridik.
2. Att dokumentera socialtjänstens insatser för Barn och unga – Om kontaktpersons- och kontaktfamiljeinsats – FOU Välfärd 2010:2 – Annika Almkvist och Per Åsbrink
3. Vad vet vi om insatsen kontaktperson/-familj? En kunskapsöversikt – Andersson och Arvidsson
4. Kontaktfamilj/-person för barn. Uppföljning och utvärdering med registerdata, Vinnerljung, Hjern & Brännström 2011